

25. Kirchhoffo taisyklių srovės ir įtampos kompleksinėms amplitudėms tikrinimas

Užduotis.

1. Išmatuoti šakotinės grandinės bendrą srovės stiprį bei fazių skirtumą tarp jos ir šaltinio gnybtų įtampos dviejų dažnių atvejais.
2. Matavimų duomenis palyginti su skaičiavimų, atliktų panaudojant Kirchhoffo taisykles, rezultatais.

Pagrindiniai teoriniai klausimai.

1. Omo dėsnis kvazinuostoviosios srovės grandinei.
2. Įtampos ir srovės kompleksinės amplitudės.
3. Kirchhoffo taisyklės kvazinuostoviosios srovės grandinėms.

Kirchhoffo taisyklės.

Pirmoji Kirchhoffo taisyklė kintamos srovės grandinei teigia, kad įtekančių į mazgą ir ištekančių iš jo srovių stiprių kompleksinių amplitudžių algebrinė suma lygi nuliui:

$$\sum_i \dot{I}_i = 0. \quad (1)$$

čia $\dot{I}_i = I_{0i} l^{i\varphi_i}$, o φ_i - fazių skirtumas tarp atšakos srovės ir įtampos.

Antroji Kirchhoffo taisyklė: kintamos srovės grandinės uždaro kontūro įtampų kompleksinių amplitudžių algebrinė suma lygi elektrovarų kompleksinių amplitudžių sumai:

$$\sum_i \dot{I}_i \dot{Z}_i = \sum_j \dot{\mathcal{E}}_j. \quad (2)$$

čia $\dot{Z}_i$ - kontūro dalies, kuria teka srovė $\dot{I}_i$, impedansas.

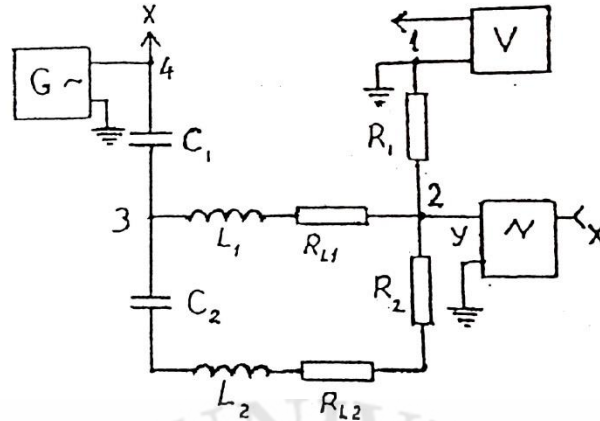
Panaudojus Kirchhoffo taisykles nesunku įsitikinti, kad lygiagretaus jungimo atveju

$$\frac{1}{\dot{Z}} = \sum_i \frac{1}{\dot{Z}_i}. \quad (3)$$

o nuoseklus –

$$\dot{Z} = \sum_i \dot{Z}_i. \quad (4)$$

Tyrimo eiga.

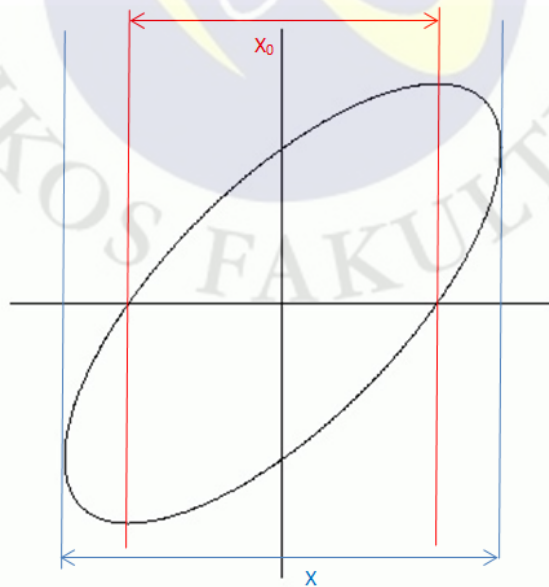
1 pav. Kirchhoffo taisyklių tikrinimo schema

1. Susijunkite dviejų nepriklausomų kontūrų kintamosios srovės grandinę, kuri pavaizduota 1 pav.
2. **Pakvieskite dėstytoją, kad šis patikrintų ar teisingai sujungta elektros grandinė.**
3. Įjunkite generatorių G ir nustatykite norimą generuojamos kintamosios įtampos dažnį bei amplitudę.
4. Voltmetru V išmatuokite generatoriaus įtampą U_{14} ir įtampą U_{12} varžoje R_1 . Apskaičiuokite grandinės bendrosios srovės stiprį:

$$I_1 = \frac{U_{12}}{R_1}. \quad (5)$$

5. Fazių skirtumą φ tarp šios srovės ir įtampos U_{14} išmatuokite oscilografu, pasirinkę atvaizdavimo režimą XY. Fazių skirtumas nustatomas iš oscilografo ekrane matomos elipsės (Lisazu figūros) parametrų (2 pav.) pagal formulę:

$$\varphi = \arcsin \frac{x_0}{x}. \quad (6)$$

2 pav. Fazės poslinkio φ nustatymas iš elipsės parametrų.

6. Nustatykite kitą generatoriaus generuojamos kintamosios įtampos dažnį ir pakartokite matavimus bei skaičiavimus.

7. Matavimų ir skaičiavimų rezultatus surašykite į lentelę ir palyginkite su apskaičiuotais panaudojant Kirchhoffo taisykles.

f, Hz	U_{12}, V	U_{14}, V	I_1, mA	φ

Skaičiavimai pagal Kirchhoffo taisykles.

Apskaičiuojame lygiagrečiai sujungtų grandinės dalių impedansus:

$$\dot{Z}_{L1} = R_{L1} + i\omega L_1. \quad (7)$$

$$\dot{Z}_{L2} = R_2 + R_{L2} + i\left(\omega L_2 - \frac{1}{\omega C_2}\right). \quad (8)$$

Panaudoję (3) formulę užrašysime

$$\frac{1}{\dot{Z}_{25}} = \frac{1}{\dot{Z}_{L1}} + \frac{1}{\dot{Z}_{L2}}. \quad (9)$$

todėl

$$\dot{Z}_{23} = \frac{\dot{Z}_{L1} \cdot \dot{Z}_{L2}}{\dot{Z}_{L1} + \dot{Z}_{L2}}. \quad (10)$$

Visos grandinės impedansas

$$\dot{Z}_{14} = R_1 + \dot{Z}_{25} + \frac{1}{i\omega C_1}. \quad (11)$$

Įrašę į šią lygtį dydžių vertes gausime skaitmeninę grandinės impedanso išraišką:

$$\dot{Z}_{14} = a + ib. \quad (12)$$

Fazių skirtumas tarp bendros srovės ir įtampos U_{14}

$$\varphi = \arctg \frac{b}{a}. \quad (13)$$

Šią vertę palyginkite su išmatuota oscilografu. Bendrą srovės stiprį I_i rasime pagal Omo dėsnį:

$$I_i = \frac{U_{14}}{|\dot{Z}_{14}|}. \quad (14)$$

Jo vertę palyginkite su gauta panaudojant (5) formulę.

Literatūra.

1. A. Medeišis „Mechanika, molekulinė fizika, elektra ir magnetizmas. Fizikos praktikumas.“, Vilnius, *Vilniaus universiteto leidykla*, 2000.
2. A. Matvejevas, „Elektra ir magnetizmas“, Vilnius, *Mokslas*, 1991.
3. V. Rinkevičius, „Elektra ir magnetizmas“, Vilnius, *Vilniaus universiteto leidykla*, 2001.